N°. 86.

DE GRONDWET.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . " 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

ZATURDAG 3 SEPTEMBER.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.

Brieven **franco** aan het Bureau **De Grondwet**,
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . ƒ 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . . . " 5.00.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen, per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 60, Ned. Cour.

De heer GODEFROI heeft, bij de discussiën over art. 1 van het wets-ontwerp, vervoerd door den ijver om te zijn „*plus ministriël que le ministre*", zelfs zijne reputatie van kundig regtsgeleerde een weinig in de waagschaal gesteld.

De derde alinea van art. 1 werd door velen beschouwd, de deur voor willekeur wijd open te laten. De heer GODEFROI meende, als advocaat, grond te hebben deze alinea tegen de aangevoerde beschuldiging te kunnen verdedigen:

„Daarenboven ik geloof, dat in dit wets-ontwerp zelf de waarborg is gelegen tegen de willekeur, die de geachte spreker uit Maastricht vreest; want zal de Regering bij de toepassing van de 3de al. van dit artikel willekeurig kunnen handelen? Wanneer zij ten aanzien van bepalingen van kerkelijke organisatien, die naar de meening der kerkgenootschappen de medewerking van den Staat niet behoeven, zal beweren dat die medewerking vereischt wordt. Maar wat zal er dan moeten gebeuren, als de Regering die bewering blijft volhouden? Er zal van zelf aanleiding bestaan tot regtsvervolging op grond van niet-voldoening aan deze wet; want er zullen dan bepalingen eener kerkelijke organisatie zijn ingevoerd, wier uitvoering de Regering beweert, hare medewerking te vereischen, zonder aan de voorafgaande goedkeuring van de Regering te zijn onderworpen; omdat het kerkgenootschap beweert, dat die goedkeuring niet vereischt wordt, uit hoofde tot de uitvoering niet werd gevorderd de medewerking der Regering. De vervolging dus, gegrond op het gemis van voorafgaande goedkeuring, zal noodwendig leiden tot de beslissing van den regter, of het al dan niet geldt de bepalingen, waartoe de medewerking van staatsgezag wordt gevorderd. De regter zal het dus zijn, die de waarborgen zal opleveren tegen misbruik en willekeur."

De heer DE BRAUW, dien men wel niet van oppositiegeest tegen het Ministerie zal beschuldigen, toonde daarop aan, hoe de heer GODEFROI zich door zijn ijver te ver heeft laten drijven, om in de regterlijke magt een waarborg te zien, waar zelfs de tusschenkomst van die magt niet kon ingeroepen worden.

„Ook ten opzigte van alinea 3 meen ik, dat in den loop der discussie eene dwaling is ontstaan. Men heeft gevraagd: wie zal beslissen, *wanneer* de medewerking van het Staatsgezag vereischt wordt. Ik antwoord: niemand behoeft dit te beslissen. De geachte spreker uit Amsterdam [de heer GODEFROI] vatte dit zóó op, dat de regter dit zal beslissen. Maar, naar ik meen, zal de regter dit nooit te beslissen hebben. De strafbepaling, die men van toepassing acht, is hier niet toepasselijk. De 3de al. bepaalt toch niet, dat men verpligt is, die medewerking te vragen, maar alleen dat de medewerking niet verleend wordt, tenzij de bepaling vooraf is goedgekeurd. Ware het vragen der medewerking verpligtend, dan zou de strafbepaling van toepassing kunnen zijn, maar nu die verpligting niet bestaat, maar alleen als gevolg van het niet vragen der medewerking is bepaald, dat die medewerking niet wordt verleend, nu zou de straf-actie niet ontvankelijk zijn, en zou dus ook nimmer de regter kunnen geroepen worden, om hierin te beslissen. De strafbepaling is misschien wel toepasselijk op alinea 2, als men niet mededeelt, maar nooit op alinea 3, omdat het gevolg dier alinea alleen is, dat, wanneer een kerkgenootschap, dat gemeend heeft de medewerking van het Staatsgezag niet noodig te hebben, later evenwel tot de Regering zegt: „Verleen mij uwe medewerking," de Staat dan zal antwoorden: „Ik verleen die niet," en daarmede is het uit."

De Morgenster N°. 62 zegt: over het aangenomen Wetsontwerp:

„De minder duidelijke redactie (van art. 1) door de „Regering voorgedragen, kon aanleiding geven, om „ook *mededeeling van de leer* te eischen, hetwelk eensdeels „een greep *in sacra* ware, anderdeels de Protestantsche „kerkgenootschappen eenzijdig bevoorregtte, *waar geen* „*stabile leer*, maar voortdurende hervorming en ontwik„keling van de Evangelische beginselen gevonden wordt."

In de zitting van [illegible] Augustus zeide de heer *Groen van Prinsterer*:

„een Staat is verpligt *bescherming* te verleenen aan „een kerkgenootschap; om dit te kunnen doen behoort „de Regering te weten wat ze beschermt. *Ze behoort dus* „*ook bekend te zijn met de leer*. Dat is alzoo begrepen „in de Hervormde kerk, blijkens art. 9 van het vorige „en art. 13 van het tegenwoordige reglement."

De Morgenster begrijpt *de leer* niet onder „de bepa„lingen betreffende de inrigting en het bestuur" en de mededeeling daarvan voor de Hervormde kerk onnoodig en ondoelmatig.

De anti-revolutionaire partij acht die mededeeling een essentieel vereischte voor de bescherming, die de Staat verleent.

Hierdoor wordt het bij vernieuwing duidelijk, op welk eene verschillende wijze de Wet zal worden toegepast door een anti-revolutionair en een liberaal protestantsch Ministerie, nl. willekeurig naar de individuele meening van den betrokken Minister.

De Morgenster zegt verder:

„De wijzigingen zijn tot stand gekomen door schier „onvoorwaardelijk toegeven aan het verlangen der anti„revolutionaire partij, verzekert *de Nederlander*. Ware „het zoo, de Regering zou het welligt spoedig betreuren, „als zij vergeten had, dat die anti-revolutionairen daar „niet als anti-revolutionairen gezonden waren, als zij „den moed gemist had om krachtig door den steun van „den protestantschen geest, *de belangen van Vaderland* „*en Protestantisme te handhaven ook tegen de anti*„*revolutionairen*."

en iets later:

„De Evangelische protestantsche kerk *kan* niet onver„draagzaam, maar *moet* verdraagzaam zijn. Evenzoo „verloochent de protestant zijne evangelische geloofs„belijdenis, indien hij aan diezelfde onverdraagzaam„heid, welke hij in de Roomsche kerk veroordeelt, zich „schuldig maakt."

De Heer *Storm* zeide den 17 Augustus:

„Is men vergeten hoe in den laatsten tijd de Afge„scheiden werden vervolgd; hoe zij met den gewapenden „arm uit de plaats hunner godsdienstige bijeenkomsten „werden verdreven; hoe velen van hen dit klassieke „land der verdraagzaamheid verlieten, om onder eene „vreemde hemelstreek het Opperwezen, op hunne wijze „te kunnen vereeren. En gij durft spreken van de onver„draagzaamheid der Katholijken?"

In *de Nederlander* van 16 April 1851 wordt van die verdraagzaamheid vermeld:

„dat de *algemeene Christelijke Synode der Hervormde* „*Kerk* van de Regering de vervolging van de Afge„scheidenen dringend heeft verzocht;

„dat de Regering die *door hare willekeurige ingrijping* „*in de regten en de organisatie der Kerk* den grond tot „hare tegenwoordige verwarring heeft gelegd, de Afge„scheidenen heeft vervolgd met eene bitterheid, waarvan „de bijzonderheden tot dus verre nimmer geheel zijn in „het licht gesteld;

„dat *de geloofsgenooten* der Afgescheidenen in het „Hervormde kerkgenootschap, op eenige loffelijke uit„zondering na, omtrent de gemeenschappelijke regten „en belangen eene laauwheid hebben aan den dag „gelegd, die betreurenswaardig was."

Wat is bij zulke antecedenten in de toekomst van de toepassing der Wet op de kerkgenootschappen te hopen of te vreezen?

De houding der *Afgescheidenen* omtrent het wetsontwerp op het toezigt der kerkgenootschappen was waarlijk zonderling. De kerkeraad der christelijke afgescheidene gemeente te *Arnhem* vroeg bij adres de *verwerping*, die van de gemeente te *Amsterdam* drong bij adres op de *aanneming* aan. De inhoud dezer adressen is niet bekend gemaakt; doch uit *de Nederlander* is het gevoelen van Ds. van Velzen, voorzitter van den Amsterdamschen kerkeraad kenbaar geworden, 't welk nederkomt op het verlangen „dat de Paus niet als hoofd „der Roomsche Kerk *hier te lande* wordt erkend," waaraan de voorkeur boven het aangenomen wetsontwerp werd gegeven. —

In *de Nederlander* n°. 969 wordt dat denkbeeld verduidelijkt en toegelicht; — naar aanleiding der aanmerking van de Redactie: „dat het voorzeker *eenvou*„*dig* ware den Paus niet als hoofd der Roomsche Kerk „*hier te lande* te erkennen, dat evenwel niet elke een„voudigheid het merk is van *waarheid* en *regt*."

Ons is dat betoog niet zoo duidelijk en eenvoudig voorgekomen, in verband met het adres tot *aanneming*. Ds. van Velzen „wenscht alleen, dat de Staat voor „zich zelven (?) verklare, den Paus niet in zijne ker„kelijke betrekking te erkennen, met hem als hoofd „der kerk in geene aanraking te willen komen, en „dus alle daden en uitspraken door den Paus in het „belang der Roomsche Kerk in ons land gedaan, als „niet verbindend voor den Staat te beschouwen."

Dit nu was het standpunt van *het vorig Ministerie*, dat alleen over de terzijdestelling van een gesloten concordaat onderhandelde; — maar overigens de daden en uitspraken van den Paus liet in hare waarde of onwaarde. Neen, niet in hare waarde of onwaarde; want het gaf een blijk van hooge gevoeligheid over de onheusche behandeling der Regering door de terugroeping van den Nederlandschen gezant, — en of het nog niet meer zou gedaan hebben, zoo het aan het roer van bestuur gebleven was, is niet te betwijfelen.

Ds. van Velzen meent verder dat „Aan het Room„sche kerkgenootschap even als aan alle andere kerk„genootschappen de vrijheid van Godsdienst bij de „grondwet gewaarborgd is. *Het blijft, ofschoon de Hooge* „*Regering verklaart niet over Godsdienstzaken met den* „*Pauselijken Stoel te handelen, aan dat kerkgenootschap* „*geheel vrijgelaten, alles aan te nemen wat Rome voor*„*schrijft; mits zich houdende binnen de palen van ge*„*hoorzaamheid aan de wetten van den Staat. Met in*„*achtneming van deze palen oefent het zijne Godsdienst* „*zoo vrij uit en regelt zijne belangen zoo onafhankelijk* „*als tegenwoordig geschiedt. Wat wil men, wat kan men* „*redelijkerwijze, getuige het geheel de wereld, meer ver*„*langen? Heeft voorts de Roomsche Kerk eenig ver*„*langen aan den Staat voor te dragen, het zoude niet* „*in naam van den Paus, maar door het kerkgenootschap* „*zelf, door zijne opzieners hier te lande moeten gevraagd* „*of voorgedragen worden. Even als met de kerkbesturen* „*van de andere genootschappen door de Regering in de* „*voorkomende gevallen wordt onderhandeld*, zou ook met „het *binnenlandsch* kerkbestuur der Roomschen de be„trekking der Regering met de Roomsche kerk onder„houden worden. *Hetgeen dit binnenlandsch bestuur of* „*het Roomsche Kerkgenootschap door hetzelve billijker*„*wijze begeert, zelfs erkenning van bisschoppen, het dra*„*gen van mijther of koorkleed of kap zou, dunkt mij,* „*kunnen toegestaan worden*."

Juist het stelsel van het *vorig* Ministerie:

„De benoeming van bisschoppen, eene zaak van „zuiver kerkelijken aard. Eene mededeeling van de wijze „van regeling aan het staatsgezag, alleen in het belang „van het kerkgenootschap. De waakzaamheid der Rege„ring geheel repressief. Een *laissez faire* met een scherp „toezigt."

Niet het stelsel van het *tegenwoordig* Ministerie:

„Eene waakzaamheid, schuilende achter eene wet. „Eene onderhandeling met den Paus, om hem tot vriend „te houden, door middel van een *buitengewoon gezant*. „Eene *erkenning* van de bisschoppen, meer dan eene „bloote *toelating*."

En nogtans zegt Ds. van Velzen ten slotte:

„Wij hebben, acht ik, reden ons te verblijden, dat „onze Hooge Regering blijkens het aanhangige wets„ontwerp toont te waken, dat alle kerkgenootschappen „zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan „den Staat."

In de conclusie homogeen met de Nederlander, die

evenwel *onderhandeling* of *diplomatieke aanraking met den Paus* werkeloos boven de wet.

Een Afgescheidene zegt in *de Nederlander* van 12 April 1851:

„Er zijn tegen de afgescheidenen ook andere bezwaren aangevoerd, die, gedeeltelijk althans *niet* van „allen grond ontbloot zijn; — men heeft hun onkunde „en bekrompenheid verweten. Zij zouden verkeerd han„delen indien zij de gegrondheid van dit verwijt *geheel* „wilden onkennen.... Hunne onkunde en bekrompenheid „zijn geen gevolg van de afscheiding; *zij bragten die* „*uit het Nederlandsch Hervormd kerkgenootschap mede.*„

Niet alleen *de Fakkel*, maar ook *de Stem* stond, bij de discussiën over de wet in de Tweede Kamer, op de tribune.

Deze discussiën hebben *de Stem* niet al te zeer bevallen, want zij had wel met den profeet Jeremia willen uitroepen: „Och, dat mijn hoofd water ware en mijne „oogen een springader van tranen! Zoo zoude ik dag „en nacht beweenen de verslagene der dochter mijns „volks.„

Wat heeft echter *de Stem* belet, op de tribune te weeklagen als Jeremia, en dan welligt, wegens verstoring van de orde, van de tribune te worden gezet?

„De woorden„ — die zij uit vele „andere monden heeft gehoord; waaruit zij *duidelijk kon afleiden*, dat het *Oranjebloed* nog levendig *stroomende was door hunne aderen.*„

Wij wisten niet, dat er zoo vele monden van de familie van het Huis van Oranje zitting hadden in de Tweede Kamer; monden, door wier aderen het bloed levendig stroomende was.

Bij zooveel naïviteit geeft nogtans „*de Stem*„ meer blijk van opregtheid dan *de Nederlander*. Zij zegt:

„Wij hebben hoop, dat Rome een haak in zijn neus zal gelegd worden.... en, dat Koning en Overheid het niet genoeg mogen achten eene wet te maken, maar *ook die*, EN MEER ANDEREN, *te handhaven.*„

De afgescheidene zegt ten minste ruiterlijk, wat de bedoeling is.

De *Stem* is het orgaan der vromen *par excellence* in den lande. Voor dezen is ons blad „*de Grondwet*„ een gruwel.

Wij nemen het niet kwalijk.

Maar wij haten schijnheiligheid; en daarom vragen wij, of de lezers van „*de Stem*„ wel weten, dat hun zoo menig stuk arbeids, voortgekomen uit de revolutionnaire, goddelooze werkplaats van *de Grondwet*, door de redactie van de godvruchtige „*Stem*„ wordt voorgediend als de rijpe vrucht van godzalige overpeinzingen?

Wij achten ons verpligt, dit te openbaren. Niet gaarne zouden wij op ons geweten willen hebben, dat de „afgescheidenen„ onwetend werden doordrongen van den geest, die in *de Grondwet* ligt.

Het is welligt niet ondoelmatig, nog eens de aandacht te vestigen op wat wijs sommige leden der Tweede Kamer *gesproken* en *gestemd* hebben:

De heer GROEN VAN PRINSTERER: Aan het einde van mijne rede herhaal ik, dat mij het voordragen van deze wet in de tegenwoordige oogenblikken leed doet, niet enkel omdat hieruit voor de partij van het afgetreden Bewind een onberekenbaar voordeel ontstaan is, maar ook omdat men aan de R. C., na al het ongelijk dat wij verduurd hebben, den schijn geeft, alsof hun onregt ware geschied.

De heer VAN VOORST: Aan de wet moet dus, mijns inziens, alles, wat haar het kenmerk van eene *gelegenheids-wet* kan geven, worden ontnomen; hoewel in de daad elke wet aan bepaalde omstandigheden het aanwezen is verschuldigd en uit behoefte ontstaat. Maar de plegtige aankondiging van deze wet kenmerkt haar te zeer, in odieusen zin, als gelegenheids-wet, dan dat het niet raadzaam zoude moeten geacht worden haar van dit kenteeken te ontdoen.

De heer VAN AKERLAKEN: Naar mijne meening, is dergelijke bepaling in strijd met art. 4 der algemeene bepalingen van wetgeving, want er bestaat hier terugwerkende kracht. Eene tot dusverre niet bekende wetsbepaling zal van invloed zijn op de instellingen, die geene goedkeuring des Konings hebben ontvangen, maar die ook tot dusverre die goedkeuring niet behoefden. Daarin vindt ik terugwerkende kracht. Zoolang dus dit mijn bezwaar door de Regering niet wordt opgehelderd; zoolang ik de terugwerkende kracht in de tweede paragraaph van art. 5 meen te vinden, zal ik mijne stem aan deze wetsbepaling niet kunnen geven.

De heer VAN LENNEP: Moet de wet dienen, om dat gedeelte der natie, hetwelk in zijne teederste belangen meent gekrenkt te zijn, welks steeds dierbare herinneringen geschokt zijn geworden, gerust te stellen, dan geloof ik, dat men ook langs een anderen weg tot hetzelfde resultaat had kunnen komen, aan de eene zijde door diplomatieke onderhandelingen, aan de andere zijde door het nemen van zoodanige besluiten, als waartoe, mijns inziens, de Grondwet aan den Koning de bevoegdheid gaf, behoudens verantwoordelijkheid des Ministers, die zoodanige besluiten onderteekent.

De heer VAN REEDE VAN OUDTSHOORN: Ik behoor tot dezulken, Mijne Heeren, die gewenscht hadden, dat van Regeringswege geene wetsvoordragt ware gedaan, — niet uit gebrek aan belangstelling in de zaak, welke tot de voordragt aanleiding heeft gegeven, maar omdat, naar mijn oordeel, het middel, dat door de Regering is gekozen, om een einde aan den bestaanden toestand van spanning te maken, veeleer zal strekken, om dien toestand, in meerdere of mindere mate, te bestendigen.

Ik ben ten volle overtuigd, dat de wijze, waarop de bisschoppelijke hierarchie onlangs hier te lande is ingevoerd, nimmer door den Grondwetgever is bedoeld. Hierop hoop ik straks nader terug te komen.

Ik ben ten volle overtuigd, dat de Regering niet zonder gemeen overleg met de Roomsche Kerk zoodanige organisatie had mogen toelaten, maar het is juist daarom, dat ik gewenscht had, dat de *tegenwoordige* Regering haren steun en hare kracht had gezocht in dit haar grondwettig regt, en zich had onthouden van eene wets-voordragt, welke, althans in de tegenwoordige omstandigheden, op haar den schijn laadt van terug te deinzen voor de verantwoordelijkheid der gebruikmaking van een regt, waarvan de Grondwet aan de Regering de uitoefening opdraagt, zonder de wetgevende magt met de regeling daarvan te belasten. De wet, die voorgedragen is, om de gemoederen tot bedaren te brengen, die wet zal juist moeten strekken, om het tegenovergestelde tot stand te brengen van hetgeen door duizende ingezetenen in den lande van den Koning is gevraagd. Die wet zal dus tot stand brengen datgene, waartegen door zoo velen luide is geprotesteerd geworden.

De heer VAN LIJNDEN; Bij de opening der tegenwoordige zitting hebben wij uit den mond des Konings vernomen, dat de overtuiging der noodzakelijkheid eener wet ten dien einde bij de Regering gevestigd was.

Ik eerbiedig die overtuiging, ofschoon ik dezelve niet onbepaald deel. Ik geloof, dat de Regering ook zonder wet het doel zou hebben kunnen bereiken, dat zij zich voorstelt.

De Regering behoeft, mijns inziens, geene bijzondere wet. Uit kracht van de Grondwet is zij, als uitvoerende magt, bevoegd, al zulke maatregelen te nemen, als zij ter vervulling harer verpligtingen noodig acht. Ik acht het een ongelukkig denkbeeld, alles bij wet te regelen, en de Regering tot blooten uitvoerder der geschreven wet te verlagen.

Vóór hebben gestemd de heeren GROEN, VAN VOORST, VAN AKERLAKEN, VAN LENNEP, VAN REEDE VAN OUDTSHOORN, VAN LIJNDEN.

Wij herhalen hier de woorden van den heer D. DONKER CURTIUS: „De Kamer heeft nu in haren beklagens„waardigen toestand om toch *iets* te schijnen, tot „gewoonte genomen, om *tegen* te spreken en *voor* te „stemmen.„

Nederlanderachtigheden.

Wij lezen in *de Nederlander* van heden:

„Verwerping der wet zou de oorzaak welligt eener ministeriële „crisis en de schijnbare afkeuring van den nationalen weêrstand „tegen het ultramontanisme geweest zijn.

„Daarom zien wij de *aanneming* ook door de Eerste Kamer te „gemoet.

„Maar is *intrekking* der voordragt, *nadat* en *omdat* zij door „de beide Kamers goedgekeurd is, ondenkbaar?„

Met dezelfde „*openhartigheid*„, als in *de Nederlander* de wet bestreden werd,

als in de *Tweede Kamer* de moeijelijkheid zóó groot werd verklaard, dat men in de uiterste minuut nog den waan deed voeden, alsof men nog overwoog, *welke* stem zou worden uitgebragt;

als gezegd is, neem de wet aan; want zij is een wapen tegen den ultramontaanschen overmoed;

als, *na* de aanneming, de wet is verklaard te zijn verbitterend, teleurstellend, onheilen over het vaderland brengend;

met *gelijke* openhartigheid wordt nu de aanneming bij de Eerste Kamer aanbevolen. „Neem gerustelijk aan„ — wordt gezegd — „*nadat* en *omdat* ook gij zult hebben goedgekeurd, zal de Regering de wet intrekken?„

Wie meent *de Nederlander* te misleiden?

De Eerste Kamer,

het Gouvernement, om het „zooveel mogelijk te ondersteunen„,

de Natie,

of zich zelven?

Niemand is, gelooven wij, dupe van deze anti-revolutionnaire „eigenaardigheden„. De wet is bestreden, om schijn van onpartijdigheid te geven;

zij is *aangenomen*, omdat zij het eerste wapen is, om tot een bevoorregt kerkgenootschap te geraken, niet om het Ministerie te ondersteunen;

zij wordt na de aanneming afgekeurd, om dat wapen tot op het geschikte oogenblik voor de oogen der Natie te verbergen;

hare intrekking wordt thans als *mogelijk* voorgesteld, om de Eerste Kamer te doen gelooven, dat zij slechts *pro forma* eene wet heeft goed te keuren, en

de geheele comedie, die gespeeld is en nog wordt voortgezet, strekt om eindelijk eens te beproeven, wat nog nooit is gelukt, om namelijk aan de opregtheid der anti-revolutionnaire partij te doen gelooven. (*Verscheidenheden*, blz. 336.)

Wat wil dan toch *de Nederlander?*

Het *eenig* gevolg van de wet is — zoo zegt de anti-revolutionnaire — dat de *Aartsbisschop* zich niet te *Utrecht* zal mogen vestigen. Dat is art. 5.

Inderdaad, voor de adresserende protestanten „een schraal loon voor zoo veel werks.„

En nu wil, heden, *de Nederlander*, ook *dat* schrale loon aan het „bevrediging„ eischende deel der Natie *onthouden*.

De anti-revolutionnaire geeft in bedenking, of van art. 5, „zonder althans den schijn van kwade trouw op zich te laden„, door het gouvernement wel gebruik kan worden gemaakt? Er wordt bij gevoegd: „Er mag wel „op het *belang*, er moet bovendien, er moet bovenal „op de *eer* der Natie worden gelet.„

Het *belang*, en de *eer* der Natie eischen dus, dat het eenig artikel, dat een schraal loon geeft op zoo veel werks, *niet worde uitgevoerd;*

Het *belang* en de *eer* der Natie eischen, dat de *Aartsbisschop* zich te Utrecht wél vestige!

Ware dit „*opregtheid*„, moest *de Nederlander* dan niet veeleer bij de Eerste Kamer aandringen op de verwerping eener wet,

waarvan de toepassing van het eenig klemmend artikel in strijd is met het *belang* en de *eer* der Natie;

die eene politieke feil is;

die verbittert,

die teleurstelt,

die nadeelen heeft berokkend en

wier nadeelen met bezorgdheid worden te gemoet gezien?

Buitenland.

ENGELAND.

De koningin heeft den 30 de tentoonstelling te Dublin bezigtigd, alwaar een talrijk publiek vereenigd was. HD. werd met veel blijken van gehechtheid ontvangen. De koningin had den heer Dargan een bezoek gebragt, door wiens edelmoedige pogingen de hoofdstad van Ierland eene tentoonstelling van nijverheid aanschouwt, welke die van New-York in de schaduw stelt; doch de heer Dargan was met zijne familie den koninklijken stoet gaan bezigtigen. H. M. en prins Albert hebben toen een kaartje ten zijnent afgegeven.

— De tijdingen wegens den oogst uit Ierland blijven zeer gunstig luiden; ook uit verscheiden der Engelsche graafschappen. In andere graafschappen is men nog niet gereed met dien geheel binnen te halen; doch naar de verkregen proeven is de hoedanigheid van het graan uitmuntend.

De *Times* geeft een breedvoerig vertoog over de graanprijzen, en wijdt de jongste rijzing vooral aan de Turksche aangelegenheden, waardoor de aanvoer uit de Zwarte Zee is opgehouden, voorts aan de maatregelen van de Fransche regering, om op verschillende punten van Europa, bij wege van voorzorg, aanzienlijke aankoopen van graan te bewerkstelligen. Het blad weidt er over uit, dat de tegenwoordige omstandigheden het beste bewijs opleveren van de goede inzigten, die Sir Robert Peel in 1845 gedreven hebben om „de citadel van het beschermend stelsel„ te veroveren; daardoor is Engeland de meest gezochte graanmarkt geworden, en kan het zich zelf en anderen, onder de gunstigste voorwaarden, voorzien. Ook andere landen, die vrijheid van handel huldigen, bevinden zich in veel beter stelling, dan die waar men nog beperkingen aanneemt, of die maar tijdelijk ter zijde stelt. Frankrijk is dien ten gevolge een der ongunstigst bedeelde landen van Noord-Europa, wat zijnen landbouw betreft; De landlieden moeten zich, in streken welke het best voor den graanbouw geschikt zijn, met slecht en bekrompen voedsel behelpen; de pachten worden slecht betaald, in één woord, Frankrijk, dat een land van grooten graanuitvoer kon zijn, vindt zich nu gedrongen tot aanmerkelijke invoeren, zoodra er slechts eene oogenblikkelijke schaarschte is. De *Times* gelooft dan ook dat niets beter geschikt is, om de regering aldaar tot geheele opheffing van het beperkend en schaalstelsel te brengen, iets waartoe de scherpzinnige staathuishoudkundige Michel le Chevalier in het *Journ. des Débats* steeds aanspoort.

FRANKRIJK.

De *Patrie* geeft uitvoerige berigten over den stand der graan-voorraden en prijzen.

De depêches uit Odessa van den 16 tot den 20 Augustus, zegt dat blad, deelen ons mede dat eene buitengewone drukte ter markt van die stad heerscht. De overdekte magazijnen waren niet meer voldoende om de granen te bevatten en men had bergplaatsen in de open lucht aangelegd. Zij bevatteden 650 mudden tarwe, 105 mudden rogge, 20 duizend mudden gerst 50 duizend m. haver en 36 duizend m. maïs.

Aanzienlijke hoeveelheden waren voor Frankrijk en de havens der Middellandsche zee aangekocht, en men verzekerde dat de Fransche regering reeds groote voorraden aangekocht had en nog verder zou aankoopen.

Den 19 was de prijs van de tarwe 14 fr. 28 tot 15 fr. 40 het mud; de vracht verschilde van 9 tot 10 fr.

Dien dag waren er *vierhonderd schepen* uit Konstantinopel te Odessa aangekomen, alle bestemd om ladingen graan in te nemen. Honderde schepen, geladen

met graan van alle soorten, werden nog opgehouden door de beletselen, die de vaart op den Donau ondervindt; zij wachten slechts dat de doorvaart door de Sulina mogelijk zou zijn, om naar het westen te trekken.

In Engeland blijven de prijzen op omstreeks 27 franken. Aanzienlijke aanvoeren van vreemde granen waren te Liverpool aangekomen. (Hier van daan welligt, dat den 30 te Londen weinig omzet in tarwe plaats had en de prijzen reeds eenigermate tot daling begonnen te neigen.

Op de Pruissiche markten geven de granen tot weinig handel aanleiding; de koopers wachten op de aanstaande aanvoeren, die den prijs noodwendig zullen moeten doen dalen.

In Bohemen en in Hongarije zijn de markten wel voorzien; de ondernemingen van buiten 's lands verlevendigen ze zeer.

Men ontvangt voortdurend gunstige berigten wegens de granen, van buiten 's lands.

Van den 15 tot den 22 zijn alleen te Livorno 53 zware schepen met granen binnengekomen, waarvan 29 uit den Levant.

Bij deze berigten is het dan ook niet te verwonderen, dat op de meeste markten in Frankrijk de rijzing ophoudt, en men weldra eene merkbare daling zal ondervinden. Voor het oogenblik moge er moeijelijkheid bestaan, doch gelukkig dat die spoedig zal overwonnen worden. Er hebben den 31 in Parijs eenige zamenscholingen, ter zake van de nog bestaande hooge prijzen, plaats gehad; doch zij zijn, op de eenvoudige vermaning der overheid, uiteengegaan.

Men houdt het er voor, dat de tegenwoordige omstandigheden de regeringen van dit land en elders, waar nog geene blijvende handelsvrijheid bestaat, zullen bewegen tot meer vrijgevige inzigten op dit stuk te komen; daar men nu ondervonden heeft, dat bij oogenblikkelijke schaarschte de schaalregten niet baten en moeten worden ter zijde gesteld, en die landen, die er hunne toevlugt in zoeken, in nog moeijelijker stelling zijn geplaatst dan die, waar vrije in- en uitvoer bestaat.

BELGIE.

De stad Luik heeft haren gewonen rustigen staat hernomen; eenige maatregelen van voorzorg zijn nog slechts verordend. Het dagblad van Luik vermeldt een feit, hetwelk bewijst hoe nadeelig dadelijk ongeregeldheden als in die stad hebben plaats gehad, op het vertrouwen werken. Er waren kooplieden uit Pruissen aangekomen, om granen te verkoopen tegen lagere prijzen, dan de vorige; doch bij de eerste teekenen van onrust, zijn zij vertrokken, zonder iets verkocht te hebben.

De *Indépendance* behelst een nader vertoog over de zaak der granen, en wel in het voordeel van den vrijen handel, waardoor in de behoeften het best en meest voorzien wordt. Het blad besluit aldus:

„Belgie heeft zich niet te verontrusten; zijne stelling is goed. De oogst is verre van mislukt te zijn en de grenzen zijn, bij wege van voorzorg, alle geheel voor den handel geopend. De rijzing, welke door eene voorbijgaande vrees is voortgebragt, kan zich niet staande houden; het is dus zake, geenszins den alarmklok te luiden; integendeel komt het er op aan, dat de pers voorzigtig zij in het vermelden van feiten, in hare beschouwingen en zich wel wachte, door onbehoedzaamheid, kwalijk geplaatst mistrouwen en onregtvaardige driften op te wekken."

Het laatste slaat op de verkeerde beschouwingen, die men in Belgie nog van den handel heeft.

De *Indépendance* dringt er namelijk op aan, dat geen handelaar zich zou blootstellen graan aan te voeren, als hij de vrijheid niet had, het weder uit te voeren, indien hij bevond dat er in Belgie te groote voorraad aanwezig was en hij in een ander land, dat minder voorzien was, met meer voordeel zou kunnen afzetten. Hier, gelijk elders, wordt overigens gewezen, op het geheel voorbijgaande van de rijzing, daar ontzettende hoeveelheden granen, alleen reeds uit de Zwarte zee, onder weg zijn, en men nog niet eens op die van Amerika behoeft te rekenen. (*Zie voorts Frankrijk.*)

— De koning en de koninklijke familie hebben thans ook Gend bezocht en zijn aldaar met veel geestdrift ontvangen.

OOSTENRIJK.

Men spreekt steeds van de vermindering der krijgsmagt, om de uitgaven van den Staat beter met de inkomsten overeen te brengen. Deze laatsten schijnen ook door een regelmatigen gang van zaken ruimer te worden.

SPANJE.

Het ministerie zet zijne ontwerpen tot verbeteringen in het bestuur door. Het beoogt thans eene nieuwe gewestelijke indeeling des rijks. De negen en veertig provinciën, waarin het land verdeeld is, zouden tot veertig gebragt worden; waaruit men groote bepalingen op de staatsbegrooting voorzag.

De zucht tot het aanleggen van spoorwegen blijft even levendig; en dit laat zich verklaren, door de groote behoefte, welke Spanje daaraan heeft. Thans lijdt het binnenland grootelijks aan het gemis van gelegenheid tot afvoer naar de zeehavens. Spanje zou, ingeval het zijne voortbrengselen beter kon aankweeken en verzenden, een land van nog veel belangrijker uitvoer kunnen worden.

TURKIJE.

Het Fransche regeringsblad heeft nog geen berigt wegens de aanstaande ontruiming van de Donau-Vorstendommen door de Russen, zoo als men verwacht had. Daarentegen erlangt men, van verschillende zijden, telegraphische berigten uit Triest, Londen en van elders, volgens welke de zaken wel degelijk geschikt zijn, zoodat de Oostenrijksche kolonel Ruff den 22 uit Konstantinopel is vertrokken, om Keizer Frans-Joseph eenen brief des Sultans te overhandigen, waarin deze Z. M. dank zegt voor de bemiddeling en stellig *verklaart tot de voorstellen van de Weener Conferentie toe te treden.*

Van verscheiden zijden wordt ook gemeld, dat de Russen zich gereed maken, de Vorstendommen te verlaten, en dat de ontruiming daarvan in den loop van September zal voltooid zijn. Tot die beweging terug over de grenzen zou te eerder besloten zijn, omdat het leger, ten gevolge van de snelle marschen en de kampementen, vele zieken begon te tellen.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Eerste-Kamer.

ZITTING VAN VRIJDAG, 2 SEPTEMBER.

In deze zitting zijn wederom ingekomen 42 adressen, houdende bezwaren tegen het ontwerp van wet tot regeling van het toezigt op de kerkgenootschappen. Daaronder bevind zich een adres van Mr. S. P. Lipman, advocaat te Amsterdam. Verzending aan de commissie tot de verzoekschriften.

Achtervolgens zijn met *algemeene* stemmen aangenomen de ontwerpen van wet: 1° tot goedkeuring van een op 12 Julij 1852 gesloten tractaat van vriendschap, handel en scheepvaart tusschen Nederland en de republiek Costa Rica) 2° tot wijziging van hoofdstuk II der Staatsbegrooting over 1852. 3° idem tot wijziging van hoofdstuk III dier begrooting; 4° idem tot wijziging van hoofdstuk VI dier begrooting (kindergelden enz.); 5° tot tijdelijke instandhouding van eenige Belgische wetten en besluiten in het hertogdom Limburg; en 6° tot afstand van domeinen ten behoeve van een ziekenhuis te Leiden.

Slechts een ontwerp gaf aanleiding tot eenige discussie, te weten, dat wegens het tractaat met Costa Rica.

De heer VAN RIJSKEVORSEL heeft zijn genoegen betuigd over de sluiting van dat tractaat en is in eene beschouwing getreden over de voordeelen, die Nederland uit hoofde van de geographische ligging dier republiek, bij de landengte van Panama verkrijgen kan. Hij gaf de hoop te kennen, dat de Regering in het sluiten van vriendschaps-tractaten ook met andere Amerikaansche Staten op dat zoetspoor zal voortgaan. Hij vertrouwt, dat men de geruststellende verzekeringne zal bekomen, dat de republiek er geen bezwaar in zal vinden, ook de voortbrengselen onzer kolonien als van de meest begunstigde natie te doen beschouwen en art. 5 van het tractaat op de koloniale voortbrengselen toe te passen, waarvan uitdrukkelijke melding zal worden gemaakt in een protocol bij gelegenheid der uitwisseling van de akten van bekrachtiging. Hij wenschte gaarne te vernemen, of het gouvernement der republiek in een uitstel der ratificatie bewilligd heeft, en beveelt de Regering aan, dat de ratificatie met den meesten spoed geschiede. Hij treedt in eene ontwikkeling van de voordeelen, die het liberale handelsstelsel sedert 1850 heeft opgeleverd. Tot uitbreiding van dat stelsel hoopt hij, dat de Regering nog andere soortgelijke verdragen sluiten zal. De vrijzinnige scheepvaart-wetgeving heeft voor onze koopvaardijvloot reeds gunstige uitkomsten gedragen. Aanhoudend worden er nieuwe schepen gebouwd of op stapel gezet. Onze schepen worden, vooral van den kant van Engeland zeer gevraagd voor de overvaart van Californie en Australie. Wie weet, vraagt Spr., wat Amerika nog voor den handel van Europa en van ons Vaderland worpen kan. Geene poging moet onbeproefd blijven, om Nederland zijn aandeel in den wereldhandel te doen behouden. Daartoe is het nuttig, dergelijke verdragen te sluiten en bestaande belemmeringen op te heffen, hetgeen Spr. der Regering dan ook aanbeveelt.

De MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN zegt, dat hetgeen de vorige spreker ter sprake gebragt heeft, vele aangename en gunstige gezigtspunten oplevert. Het zou ook hem aangenaam zijn dien spreker op dat bekoorlijke terrein te volgen, en zich naar oorden te verplaatsen van waar zoo vele heilrijke en verblijdende uitkomsten worden te gemoet gezien. Z. Exc. moet zich echter dat genoegen ontzeggen en zich bepalen tot het onderwerp, nu in behandeling. Het eenige punt, waaromtrent hij vermeent een antwoord nog te moeten geven, is dat nopens de ratificatie. Reeds in de Tweede Kamer heeft hij gezegd, dat er omtrent den tijd van verschuiving dier ratificatie geene schikking is getroffen. De Regering heeft aan die van Costa Rica van de omstandigheden kennis gegeven, die de verschuiving van dat tijdstip noodzakelijk maakten. Alle redenen bestaan er, om zich overtuigd te houden, dat er tegen die verschuiving bij de Regering van Costa Rica geen bezwaar zal bestaan.

De heer VAN RIJCKEVORSEL zegt dat zijne vraag eigenlijk daartoe strekte, om onderrigt te worden, of er op die mededeeling van den kant van Costa Rica eenig antwoord was gegeven en zoo ja, dat het dan ten hoogste noodig was, dat men den meesten spoed bij de ratificatie zou in acht nemen.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN hervat, dat hij den Spr. dank zegt voor het blijk van belangstelling, dat hij betoont. Hij meent hem te moeten antwoorden, dat er op de mededeeling van Costa Rica geen antwoord is ingekomen, maar dat er met den gezant van de republiek is onderhandeld, zoodat er geen twijfel behoeft te bestaan, dat Costa Rica met de verschuiving heeft genoegen genomen. De Regering zegt den Spr. dank voor zijne aanbeveling tot het maken van spoed, doch zij hoopt zich steeds zoo te zullen gedragen, dat dusdanige herinnering nimmer zal noodig zijn.

Gelijk hierboven blijkt, werd het ontwerp met algemeene stemmen aangenomen. De heer VAN RIJCKEVORSEL die zich voor verklaard had, stemde echter niet, daar hij bij vergissing de presentielijst niet geteekend had.

De *comm.* van rapporteurs brengen hare verslagen uit 1°. over het ontwerp tot sluiting van het kanaal van St. Andries; 2°. tot duurzame regeling van het beheer der gelden wegens verstrekkingen; en 3°. tot wijziging van het tarief van in- en uitgaande regten. De beraadslagingen over deze drie ontwerpen worden bepaald op aanstaanden Dingsd. des namiddags ten 1 ure.

Daarna is de vergadering gescheiden.

's Gravenhage, 1 September.

Z. M. heeft aan de na te melden officieren bij de schutterijen, op hun verzoek, eervol ontslag verleend, als: aan mr. J. H. van Wickevoort Crommelin, als kapitein bij de dienstdoende schutterij te 's Gravenhage; aan jhr. H. C. A. VerHuell, als kapitein bij het 1ste bataillon rustende schutterij in het 4de district der prov. Zuidholland, en zulks wegens verandering van woonplaats; bij de dienstdoende schutterij te 's Gravenhage benoemd: tot majoor, jhr. H. P. F. Hooft, thans kapitein; tot kapiteins: jhr. H. C. A. VerHuell, boven genoemd, en zulks met behoud van zijnen onderdom in rang vroeger bij de dienstdoende schutterij te 's Gravenhage verkregen, en H. L. Enthoven, thans 1ste luitenant; tot 1ste luitenants: J. Visser en mr. S. J. A. van Walchren, thans 2de luitenants; tot 2de luitenants: jhr. mr. F. A. L. ridder van Rappard en mr. J. D. A. Schutter.

Z. M. heeft benoemd tot leeraar aan 's Rijks Veeartsenijschool G. J. Hengeveld, veearts der 1ste klasse te Oegstgeest, en zulks ter vervanging van wijlen B. J. C. Rijnders.

Z. M. heeft vergund, dat de officieren van gezondheid van de 3de klasse: C. F. Diepenbroek, van het personeel van de geneeskundige dienst der landmagt, en C. P. J. van Vugt, bestemd voor de militaire geneeskundige dienst in Oost-Indie, onderling van bestemming verwisselen, met bepaling dat zij hunne tegenwoordige anciënneteit zullen behouden.

Sedert den 8den Augustus zijn geligt de volgende door Z. M. verleende octrooijen een voor tien Jaren aan A. Badiny de Hudoba, uit Hongarije, domicilium gekozen hebbende bij mr. D. van Raalte, advocaat te 's Gravenhage, op de invoering van een werktuig, geschikt om uit oude gebreide en geweven wollen lompen, nieuwe weefbare wol te trekken; een voor vijf jaren aan W. C. de Wit te Amsterdam, op de invoering van een werktuig ter bereiding van metselspecie; een voor tien jaren aan P. A. le Comte de Fontaine Moreau, woonachtig te Londen, domicilium gekozen hebbende bij mr. J. Pinner, advocaat te Amsterdam, op de invoering van eene verbeterde bewerking van metalen, geschikt om flesschen en andere vazen te kurken, en tot verschillende andere doeleinden te gebruiken; een voor tien jaren aan J. Burch, woonachtig te Manchester, domicilium gekozen hebbende bij W. J. Kempers te Delft, op de invoering van verbeteringen in de zamenstelling, inrigting en voortstuwing van vaartuigen; een voor tien jaren aan Alemire Normandy, woonachtig te Londen, domicilium gekozen hebbende bij van Vlissingen van Heel en Derosne Cail en Cie. te Amsterdam, op de invoering van verbeteringen, aangebragt aan de nieuwe toestellen om van zeewater goed drinkbaar water te verkrijgen, en tevens ook zwavelzuur te concentreren, waarvoor bij den 15 September 1851 een octrooi van invoering heeft bekomen voor den tijd van vijftien jaren, gerekend van den 30sten April 1851 af.

Door den Minister van Oorlog zijn benoemd de navolgende kadetten bij de koninklijke akademie voor de zee- en landmagt. I. Voor de dienst hier te lande. Bij het wapen der infanterie: J. Waldeck, J. H. Verschoor, H. W. Riesz, A. C. C. Lulofs, L. J. Pisnisse, H. K. F. van Teijn, J. Visser, F. le Maire Knotzer, E. F. C. van den Kerkhoff, Jhr. W. A. Beelaarts van Blokland, L. J. Souman, A. A. A. A. van Laak, J. C. van de Polder en W. P. G. Wieling.

Bij het wapen der kavallerie: W. C. S. J. Versfelt, G. L. M. baron Taest van Amerongen van Natewisch, G. H. baron Taest van Amerongen, B. J. Couvée, P. N. J. Thirion, G. J. IJssel de Schepper en L. H. Jhr. Teding van Berkhout.

Bij het wapen der artillerie: J. Romein, A. C. baron Bentinck, K. M. Verschoor, H. W. van Hasselt, H. A. Woortman Spandaw, H. Hattinga Raven, J. F. Goudriaan, C. F. Schoch, J. H. Vrancken, L. J. Risseeuw, J. Carp, G. A. Banningen, A. J. C. de Roo, R. Storm Buijsing, C. M. R. W. Hedemann, K. H. J. J. Hirschmann, A. R. W. Geij van Pittius, F. H. Usener, J. la Grappe Dominicus, G. A. Ramaer, P. C. Mes en L. W. F. de Flines.

Bij het wapen der genie: J. F. H. Boonacker, F. Ermerins en P. A. T. Havelaar.

II. Voor de dienst in Oost-Indie. Bij het wapen der infanterie: H. A. Scharp, J. H. C. jhr. van der Wijck, L. M. H. J.

Barkeij, P. E. J. H. van Dompseler, N. J. Tiedeman en F. J. Resner.

Bij het wapen der artillerie: G. P. Bischoff en F. H. Smulders.

Bij het wapen der genie: J. P. van der Eb, W. J. C. Leers, W. E. Smulders, J. Jarman en M. J. Mulder.

Men verneemt dat het verslag der commissie van rapporteurs over het ontwerp tot regeling van het toezigt op de kerkgenootschappen in gereedheid is, heden morgen door de commissie is geresumeerd en spoedig aan de Regering zal worden medegedeeld.

* Z. M. heeft benoemd tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, baron Charles de Rotschild, van Frankfort.

* Z. M. heeft benoemd tot kantonregter te Amersfoort, Mr. A. R. van Bel, plaatsvervangend kantonregter aldaar.

* Z. M. heeft benoemd tot procureur bij de arrond. regtbank te Breda, Mr. C. A. van Dam, plaatsvervangend kantonregter aldaar.

* De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft bepaald, dat kleine steden ook telegraaf-kantoren kunnen bekomen, mits betalende datgene wat zulk een kantoor minder opbrengt dan *f* 2000 's jaars.

* De Minister van Marine is voornemens op Woensdag, 14 September 1853 alhier te doen aanbesteden de levering van 150,000 Ned. ponden of 2000 mudden grove maatkolen, bij de directie der marine te Amsterdam voor s' Rijks dienst benoodigd.

* Nederlandsche Bank. Opgaven naar aanleiding van het koninklijk besluit van 9 Junij 1852 (*Statsblad* n°. 124): omloopende bankbiljetten *f* 81,161,085; saldo's van rekeningen-courant *f* 22,126,639,81; en muntmateriaal *f* 97,391,862,79½.

Morgen avond zal in den *Franschen Opera* worden opgevoerd *Lucie de Lammermoor*, groote opera in vier bedrijven, muzijk van Donnizetti. Deze voorstelling zal strekken tot tweeden debut van den Hr. Duluc, eersten tenor en van den Hr. Gaudemar, bariton; terwijl de Hr. Marcel, tweede bassetaille en Mejvr. Curbale, eerste chanteuse légère, voor het eerst zullen optreden.

Bij de stemming voor een lid van de Prov. Staten van Zuid-Holland, die gisteren te Dordrecht plaats had, verkregen de heeren Mr. P. Blussé van Oud-Alblas 141 en J. N. J. Jantzon van Erffrenten van Babijlonienbroek 85 stemmen. De volstrekte meerderheid was 147 stemmen, zoodat er eene herstemming tusschen genoemde heeren zal moeten plaats hebben.

De Gemeenteraad van Zierikzee heeft eergisteren tot secretaris der gemeente gekozen Jhr. Mr. C. de Jonge.

Men schrijft uit het kamp bij Zeijst, dat het gure weder het verblijf aldaar minder aangenaam maakt; men hoopt, dat Zr. Ms. verblijf eenige afleiding zal geven. Zaturdag zal er een wedstrijd plaats hebben in het schieten met de buks, waarvoor zich 89 officieren hebben doen inschrijven; ook voor het schieten met de pistool, dat gelijktijdig zal plaats hebben, zijn door Z. M. prijzen uitgeloofd.

Men verneemt, dat door den heer N. J. van der Lee, ingenieur der 1ste kl. bij 's Rijks waterstaat, dezer dagen aan den Minister van Binnenlandsche Zaken een plan is aangeboden, om op eene eenvoudige wijze het Reitdiep bevaarbaar te maken voor groote zeeschepen, terwijl de kosten, daartoe benoodigd, nog geen tiende gedeelte zou bedragen der som, welke geraamd is voor de verbinding van Groningen met de Eems, door de uitdieping van het Damsterdiep.

Aanstaande Zaturdag namiddag zal van de werf van de heeren Pot, te Berles, worden te water gelaten het barkschip *Adriana Petronella*, groot 200 lasten, te voeren door kapt. Broks, en onder directie van den heer M. Varkevisser, te Rotterdam.

Gisteren werd te Rotterdam, op den werf van de heeren de Jong, Kortlandt en Anthonij, de kiel gelegd van een fregatschip, groot 400 lasten, bestemd voor de groote vaart, te noemen *Prinses Amalia*, voor rekening van de heeren C. Vlierboom en Zonen.

In de zitting van den gemeenteraad van Rotterdam van gisteren werd de begrooting van inkomsten en uitgaven voorgesteld. De raming bedroeg voor de inkomsten *f* 1,215,624.16 en voor de uitgaven *f* 1,215,214.50.

De arrond.-regtbank te Amersfoort heeft den 26 Aug. jl. eene uitspraak gedaan, welke niet geheel onbelangrijk kan worden genoemd. Zekere S. door een zijner crediteuren arrest op zijne goederen ziende leggen en zich verpligt achtende, deze geen voordeel boven de overigen te verleenen, deed ter griffie van de regtbank de verklaring omschreven bij art. 765 van het Wetb. van Koophandel, zich daarin noemende te zijn *vroeger* (tot Mei 1853) *winkelier, thans buiten beroep*. In stede echter van den aangever failliet te verklaren, heeft de Regtbank verklaard, dat daartoe geene termen bestonden, en zulks op grond, dat op hem, die, volgens zijne eigene verklaring, *geen koopman* was, art. 764 Wetb. van Kooph. niet van toepassing kon zijn, maar veeleer art. 882 en volg. van het Wetb. van Burgerl. Regtsvordering, bepalingen inhoudende omtrent den staat van kennelijk onvermogen.

(*Amersfoortsche Courant.*)

Tooneelnieuws.

De eerste voorstelling, gister avond door het personeel van den Franschen Opéra, onder directie van den heer RENAULT, gegeven, geeft regt, om voor de residentie op een tal van genoegelijke avonden, gedurende dit speelsaisoen, te hopen.

De *Favorite*, een der schoonste muziekwerken van DONIZETTI, werd met veel aplomb en ensemble uitgevoerd. De koren lieten niets te wenschen over; het orchest was meester van zijne taak, gelijk men dit van de 's Gravenhaagsche meesters, die het zamenstellen, gewoon is.

De eerste zangeres, Mlle GEISMAR, paart aan frischheid en welluidendheid van stem, eene goede school, de kracht der jeugd en de geoefendheid eener tooneelspeelster. Met veel gevoel heeft zij de *Leonore* voorgedragen, en sleepte het publiek weg door hare voordragt onder anderen van de bekende aria «*Ah, mon Fernand!*» en door het schoone duet met Ferdinand, in de laatste acte.

De eerste tenor, de heer DULUC, ofschoon niet zoo jeugdig als de zangeres, heeft zich echter in de rol van *Fernand*, als eene geoefend, krachtig en gevoelvol zanger doen kennen, die niet behoeft te schroomen den *Robert* en den *Raoul* te zingen. Wij gelooven, dat de heer DULUC, indien zijne verdere debuten op gelijke wijs mogen slagen, weldra de lieveling van het publiek zal worden.

De eerste bassetaille, de heer VILA, is blijkbaar gewoon op tooneelen te zingen van veel grooter omvang dan het onze. Neemt de heer VILA in het vervolg de verhouding der zaal tot den omvang zijner krachtvolle stem meer in acht, dan meenen wij, dat ook hij door het publiek met gunst zal worden ontvangen. Wat den bariton, den heer GAUDEMAR, betreft, het kwam ons voor, dat hij als *Alphonsus van Castilië* minder goed op zijne plaats was; althans wij hebben hem te Amsterdam menigmalen, op uitstekende wijs, in andere rollen zien optreden. Wat meer zang en wat minder figuren of coquetterie in zijn zang zal den heer GAUDEMAR voordeel aanbrengen en zijne stem, van nature zoet en welluidend, gunstiger doen uitkomen.

Over het algemeen was het aanzienlijke en zeer talrijke publiek over deze eerste voorstelling, en met regt, zeer te vreden geweest, en heeft het, als verdiende onderscheiding, Mlle GEISMAR en den heer DULUC niet alleen herhaaldelijk met geestdrift toegejuicht, maar ook beiden, na den afloop der voorstelling, teruggeroepen. Voor zooveel bij eene *eerste* voorstelling eenig oordeel mag geveld worden, meenen wij, dat de heer RENAULT in de keuze zijner eerste sujetten goed geslaagd is. Hopen wij slechts, dat de volgende voorstellingen deze onze meening zullen bevestigen en dat het publiek, door eene talrijke opkomst, toonen zal, het bezit van een Franschen Opéra in de residentie op prijs te stellen.

Ingezonden Stukken.

Aan de Redactie van »*de Grondwet.*«

Onlangs las men in een der ministeriële bladen, dat de oprigting van het *Collegium Philosophicum* geweest was... het werk der Belgische liberalen. Zij waren het, die er Willem I toe hadden overgehaald, en wel met het doel om hem bij de Katholieken inpopulair te maken, ten einde zijn gouvernement gemakkelijker te kunnen omverwerpen.

Bij de laatste discussie in de Tweede Kamer heeft de heer Groen mede getracht den Katholieken met het *Collegium Philosophicum* angst jegens de liberalen aan te jagen.

Men schijnt zeer te rekenen op onbekendheid met 't geen vroeger heeft plaats gehad. Iedereen toch, die met de gebeurtenissen van 1820—1830 bekend is, weet dat het *Collegium Philosophicum* zijn *eersten oorsprong* eenig en alleen aan een enkel man te danken heeft, namelijk aan den heer van Ghert, ofschoon deze heer slechts secretaris was van het Departement van de R. K. eeredienst, werd hij door allen als het hoofd er van beschouwd, veel meer dan de minister, de heer Gouban; een josephist wel is waar, maar dien niemand ooit tot het nemen van eenig initiatief in staat heeft geoordeeld.

Hoezeer nu de heer van Ghert geacht kan worden tot de liberale partij te behooren, blijkt daaruit, dat hij geweest is zoo niet een der oprigters, althans een der voornaamste redacteurs van

'T GOUDSCH KRONIJKSKE.

De heer Groen heeft getracht de vrijzinnigen voor te stellen als de vijanden, wij zouden bijna kunnen zeggen, de natuurlijke vijanden van godsdienstige vrijheid. Mogen wi[j] aan *de Nederlander* vragen:

of de opheffing door Lodewijk XVI van de bepalingen tegen de Protestanten in Frankrijk;

of de meerdere vrijheid die onze Waldensen geloofsgenooten in Sardinie sedert 1848 te beurt is gevallen, te danken is aan den invloed der vrijzinnige begrippen, dan wel aan dien der anti-revolutionnaire leer?

Xa.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 2 September 1853.

Nederland.	Pct.		Rusland.	Pct.	
Ned. W. Schuld.	2½	$63\frac{5}{16}$			
Dito Certificat. .	3	$76\frac{9}{16}$	*Hope* 1798/1816	5	109
Dito Dito . .	4	$95\frac{5}{16}$ $\frac{7}{16}$ $\frac{3}{8}$	Dito 1828/1829	5	$108\frac{3}{8}$
O. I. Leening . .	4	$95\frac{3}{8}$	Cert. 1831/1838	5	$98\frac{1}{8}$
Amort. Syndic.	3½		Dito Dito	4½	
Hand.-Maats. .	4½		Dito *Hope* . . .	4	
Belgie.			Dito *Stieglitz* .	4	$92\frac{1}{8}$
Certificaten. . .	2½		Dito dito 5e Ser.	4	
D° *Rothschild* .	2½	$52\frac{11}{16}$	Inschr. Assig. .	6	
Frankrijk.			Certific. dito. .	6	
Obligatiën . . .	3				
Spanje.			**Polen.**		
Nieuwe	1	$23\frac{1}{16}$	Obligatiën . . .	4	
Dito Buitenl. .	3				
D° Binnenl. ^{6}/m.	3	$43\frac{1}{16}$	**Oostenrijk.**		
Bew. Sp. Com.		$6\frac{3}{16}$ $\frac{5}{16}$ $\frac{1}{4}$	Metalliek . . .	5	$82\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$
Amort. Schuld.		$5\frac{1}{8}$	Dito bet. Amst.	5	$95\frac{1}{4}$
Portugal.			Dito letter B. .	5	$95\frac{1}{4}$
Londen nieuwe.	3	$39\frac{7}{8}$ $40\frac{1}{8}$	Dito 1847 . . .	2½	$42\frac{11}{16}$
Dito uitgest . .	4	($40\frac{1}{16}$	Dito 1851/1852	2½	42½

Ned., Haarlemmerm. 5 pct. $101\frac{7}{8}$; Braz. bij Roths. p. s. 500. 5 pct. $98\frac{3}{4}$; Mexc., te Londen Onb. $25\frac{1}{4}$, $\frac{5}{16}$; Gren., te Lond. Uitgesteld $9\frac{1}{2}$.

Over het geheel blijft de markt heden wederom iets flaauwer met weinig handel.

FRANKFORT, Donderdag 1 September. Metal. 5 pct. $86\frac{3}{8}$; Loten fl. 250, 127; Bankaktiën 1532; 1 pct. Spanje $23\frac{3}{8}$; 3 pct. dito $43\frac{3}{8}$; wissel op Weenen 110.

Van Oostenrijksche fondsen waren de 5 pct. Metalieken vaster, de Bankaciiën flaauwer; Spaansche 1 pct. onveranderd, dito 3 pct. williger.

LONDEN, Donderdag 1 September. Consols op tijd 97[illegible]; Mex. N. 3 pct. $26\frac{1}{4}$; Gren. 2 pct. $22\frac{1}{2}$; dito Uitg. $9\frac{1}{2}$; Spanje 1 pct. $22\frac{7}{8}$; Certific. $6\frac{1}{4}$.

PARIJS, Donderdag 1 September. Fr. $4\frac{1}{2}$ pct. op tijd 104.90; dito 3 pct. op t. 79.00; Sp. Binn. 3 pct. 42[illegible]; dito 1 pct. $22\frac{7}{8}$; Rusland $4\frac{1}{2}$ pct. 99; N. Metal. 5 pct. 9[illegible]; O. Metal. $88\frac{1}{4}$; Piemont 97.40.

WEENEN, 1 September. N. Metal. $94\frac{1}{8}$; w. Londen 10[illegible]

MADRID, Maandag 29 Augustus. Spanje Binn. 3 pct. [illegible] dito nieuwe 1 pct. $23\frac{3}{8}$.